

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра спеціальних юридичних дисциплін
Кафедра конституційного права та галузевих дисциплін

07-02-104М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних завдань та самостійної роботи

з навчальної дисципліни
«Теоретико-методологічні проблеми
наукової спеціальності Право»

для здобувачів третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти
за спеціальністю 081 «Право»
галузі знань 08 «Право»
кваліфікація: доктор філософії з права
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з якості
Навчально-наукового інституту права
Протокол № 11 від «29» червня 2022 р.

Рівне – 2022

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Теоретико-методологічні проблеми наукової спеціальності Право» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право», галузі знань 08 «Право», денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Цимбалюк В. І., Матвійчук А. В. – Рівне : НУВГП, 2022. – 27 с.

Укладачі:

Цимбалюк В. І., кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри спеціальних юридичних дисциплін.

Матвійчук А. В., доктор філософських наук, професор, професор кафедри конституційного права та галузевих дисциплін.

Відповідальний за випуск: Кафарський В. І., д.ю.н., професор, завідувач кафедри спеціальних юридичних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності 081 «Право»

проф. Цимбалюк В. І.

ЗМІСТ

Передмова	3
1. Опис навчальної дисципліни та її структура	4
1.1. Опис навчальної дисципліни	4
1.2. Тематика практичних занять	6
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики	7
1.4. Критерії та шкала оцінювання	7
2. Програма навчальної дисципліни.	9
3. Плани практичних занять	15
4. Самостійна робота	17
5. Рекомендована література	25

© В. І. Цимбалюк
А. В. Матвійчук, 2022
© НУВГП, 2022

ПЕРЕДМОВА

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни **«Теоретико-методологічні проблеми наукової спеціальності Право»** для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право», галузі знань 08 «Право» денної та заочної форми навчання розроблено з урахуванням Закону України «Про вищу освіту», Положення про організацію освітнього процесу у Національному університеті водного господарства та природокористування, Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Національному університеті водного господарства та природокористування, Положення про виявлення та запобігання академічного плагіату в Національному університеті водного господарства та природокористування (нова редакція), змісту освітньо-наукової програми «Право» спеціальності 081 «Право».

Цей курс має сприяти розвитку раціонального творчого мислення, формуванню вмінь щодо розв'язання наукових проблем, що постають у процесі наукових юридичних досліджень, на високому методологічному рівні, що є запорукою отримання об'єктивних, повних і науково обґрунтованих результатів. Вивчення матеріалів курсу сприятиме формуванню розуміння здобувачами ступеня доктора філософії поняття про наукову діяльність; засвоєння понятійно-термінологічного апарату наукової діяльності; ознайомленню зі станом наукової діяльності в Україні та світі.

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни **«Теоретико-методологічні проблеми наукової спеціальності Право»** містять опис навчальної дисципліни, тематику практичних занять. Крім того для зручності розуміння можливостей здобуття позитивних оцінок описані контрольні заходи й засоби діагностики та показано критерії та шкала оцінювання. Окрема увага зосереджена на самостійній роботі та завданнях до неї. Методичні вказівки також містять список рекомендованої література, який має орієнтовний характер.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1 Опис навчальної дисципліни

Мета дисципліни – сформувати у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право», галузі знань 08 «Право» (1) систему дієвих теоретико-методологічних знань щодо наукової дослідницької діяльності у сфері права, (2) вміння і навички проведення конкретних юридичних науково-дослідних робіт, (3) внутрішні передумови для самовдосконалення у царини науково-дослідної діяльності у сфері юридичної науки.

Завданням вивчення курсу **«Теоретико-методологічні проблеми наукової спеціальності Право»** є формування:

Загальних компетентностей (ЗК)

ЗК1. Креативність, здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність до критичного аналізу та оцінювання сучасних наукових досягнень при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, в тому числі в міждисциплінарних областях.

ЗК3. Здатність приймати обґрунтовані рішення, планувати і здійснювати комплексні дослідження на сучасному рівні з використанням новітніх інформаційних і комунікаційних технологій на основі цілісного системного наукового світогляду з використанням знань в області історії і філософії науки.

ЗК4. Здатність виявляти, отримувати й аналізувати інформацію з різних джерел, організовувати та керувати інформацією, презентувати результати своїх досліджень.

ЗК5. Здатність розробляти та управляти науковими проектами, ініціювати організації досліджень в галузі науково-дослідницької та інноваційної діяльності з урахуванням фінансування науково-дослідницьких робіт.

Фахові компетентності спеціальності (СК)

СК1. Здатність формулювати наукову проблему, розробляти робочі гіпотези, визначати актуальність, мету, завдання, які необхідно вирішити для досягнення мети, оцінювати необхідні ресурси та час для реалізації, що передбачає глибоке

переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

СК2. Здатність до комплексності проведення досліджень у галузі права.

СК3. Вміння знаходити та аналізувати інформацію щодо сучасного стану і тенденцій розвитку світової і української юриспруденції, робити висновки на основі одержаних досліджень, застосовувати їх у науковій та практичній сфері.

СК4. Здатність до розуміння тенденцій, закономірностей, факторів й умов формування юридичної науки, її місця в системі соціально-гуманітарного знання, правової політики, правової культури громадян і суспільства в цілому.

СК6. Здатність створювати нові знання через оригінальні дослідження, якість яких може бути визнана на національному та міжнародному рівнях.

СК10. Здатність у межах обраної спеціалізації до комплексного аналізу щодо теоретичних основ складових елементів права, їх правової природи, методології, принципів, структури, форми реалізації.

Програмні результати навчання здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право», галузі знань 08 «Право»

ПРН1. Володіти сучасними передовими концептуальними та методологічними знаннями при виконанні науково-дослідницької та/або професійної діяльності і на межі предметних галузей знань.

ПРН2. Мати ґрунтовні знання предметної області та розуміння професії, знання праць провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальні праці у галузі дослідження, формулювати мету власного наукового дослідження як складову загально-цивілізаційного процесу.

ПРН4. Знати процедуру встановлення інформаційної цінності та якості літературних і фондових джерел.

ПРН5. Знати принципи організації, форми здійснення освітньо-наукового процесу в сучасних умовах, його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці занять, застосування активних методик викладання.

ПРН6. Уміти проводити критичний аналіз, оцінку і синтез нових наукових положень та ідей.

ПРН7. Ініціювати, організовувати та проводити комплексні дослідження у науково-дослідницькій та інноваційній діяльності.

ПРН8. Формулювати наукову проблему з огляду на ціннісні орієнтири сучасного суспільства та стан її наукової розробки, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, які мають розширювати і поглиблювати стан наукових досліджень у сфері права.

ПРН9. Аналізувати наукові праці, виявляючи дискусійні та малодосліджені питання, здійснювати моніторинг наукових джерел інформації стосовно проблеми, яка досліджується встановлювати їх інформаційну цінність шляхом порівняльного аналізу з іншими джерелами.

ПРН14. Використовувати сучасні інформаційні та комунікативні технології при спілкуванні, обміні інформацією, зборі, аналізі, обробці, інтерпретації джерел.

1.2 Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми
Модуль 1. Історичні й теоретичні основи наукової методології	
1	<i>Наука як сфера діяльності людини: історія, сучасність, перспективи.</i>
2	<i>Теоретичні основи юриспруденції.</i>
3	<i>Право як галузь наукового знання: структурні й методологічні особливості.</i>
Модуль 2. Методологічні проблеми наукового дослідження у галузі права	
4	<i>Теорія і практика досліджень у галузі права.</i>
5	<i>Актуальні парадигми та підходи до наукового дослідження у галузі права.</i>

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань здобувачів з навчальної дисципліни проводиться за формами:

- оцінювання роботи здобувачів на лекціях;
- усне опитування на практичних заняттях;
- виконання контрольних робіт та тестових завдань;
- участь в обговоренні проблемних питань;
- розв'язування ситуаційних завдань;
- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни *«Теоретико-методологічні проблеми наукової спеціальності Право»* є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;

- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;

- вміння аналізувати явища, що вивчаються у їх взаємозв'язку і розвитку;

- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);

- вміння застосовувати теоретичні положення під час виголошення промов;

- вміння аналізувати публічні виступи.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Змістовий модуль 1 (максимальна кількість балів – 50)

Виконання завдань практичної роботи – 20 балів

Виконання індивідуального завдання (реферат) – 10 балів

Підсумковий модульний контроль (тестування) – 20 балів

Змістовий модуль 2 (максимальна кількість балів – 50)

Виконання завдань практичної роботи – 20 балів

Виконання індивідуального завдання (контрольна робота) – 10 балів

Підсумковий модульний контроль (тестування) – 20 балів

Шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Відмінно
82-89 балів	Добре
74-81 балів	
64-73 балів	Задовільно
60-63 балів	
35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. *Історичні й теоретичні основи наукової методології.*

Тема 1. *Наука як сфера діяльності людини.*

Визначення поняття «наука». Предмет, сутність науки. Виникнення науки як сфери людської діяльності. Зміст та функції науки. Використання систематизованих знань про дійсність.

Мета науки. Процес дослідження, його характеристика. Фундаментальні наукові дослідження. Прикладні наукові дослідження. Об'єкт та предмет дослідження.

Наукові напрямки. Понятійний апарат наукової діяльності. Класифікація наук. Концепція наукових революцій Т. Куна.

Організація наукової діяльності в Україні. Структура організації управління науково-дослідною діяльністю.

Тема 2. *Структура та функції наукового знання.*

Особливості наукового знання. Специфіка науки як пізнавальної діяльності.

Емпіричні, теоретичні та методологічні основи науки. Структура методологічного знання. Рівні методологічного знання (філософський, загально-науковий, конкретно-науковий, рівень процедури та техніки).

Наука як соціальний інститут. Наука як основа інноваційної системи суспільства. Наука як особлива підсистема культури. Наука як специфічний спосіб життя. Онтологічні, гносеологічні, соціальні й аксіологічні підвалини науки.

Тема 3. *Історія розвитку методології науки.*

Методологія та її роль у розвитку методів наукового пізнання. Методологія філософії Античності та Середньовіччя. Методологія науки в філософії Нового Часу. Методологічні підходи XVIII-XIX сторіч. Позитивізм (О. Конт, Г. Спенсер, Д. С. Мілль). Емпіріокритицизм (Р. Авенаріус, Е. Мах, Г. Корнеліус, А. Пуанкаре). Неопозитивізм (Л. Вітгенштейн, Р. Карнап, Б. Расел, М. Шлік). Постпозитивізм (Дж. Агасі, І. Лакатос, Т. Кун, К. Попер). Особливості класичної методології. Постнекласична методологія (М. Вебер, В. Віндельбанд, Е. Гусерль, В. Дільтей, Г. Рікерт,

М.Хайдеггер). Постмодернізм (М. Бубер, Ж. Дерріда, Ж.-Ф. Ліотар, А. Тойнбі, М. Фуко). Методологічні проблеми сучасного права.

Тема 4. *Історико-філософський аналіз предмету правознавства.*

Інтелектуальна історія права. Філософські аспекти становлення предмету правознавства. Історія предмету правознавства як об'єкт методологічної рефлексії. Філософсько-правові ідеї в Древньому світі. Філософсько-правова думка Середньовіччя. Філософсько-правові ідеї епохи Відродження. Європейська філософсько-правова думка XVII-XX століть. Філософія права Нового часу. Філософсько-правові погляди французьких просвітителів. Філософія права І. Канта і Г. Гегеля. Філософсько-правові концепції марксизму, позитивізму та ірраціоналізму XIX століття. Філософія права XX століття.

Проблема співвідношення правового позитивізму і природно-правового мислення в контексті осмислення предмету правознавства. Роль методології пізнання права у розвитку юриспруденції.

Тема 5. *Теоретичні основи юриспруденції.*

Поняття юриспруденції: зміст, сутність, походження. Юриспруденція як система наукового знання у галузі права і держави. Співвідношення понять «юриспруденція» і «правознавство». Юриспруденція як теоретична (наукова) й практична (професійна) діяльність. Основні риси юриспруденції як науки.

Юриспруденція як спосіб відображати об'єктивну дійсність. Призначення теоретичної юриспруденції. Об'єкти, предмет, метод, функції юридичної науки. Юридична дійсність як предмет досліджень. Предмет юриспруденції (закономірності виникнення і розвитку правових форм самоорганізації суспільства, цивілізації; зміст правових форм або права (правової системи); юридична техніка; юридична практика).

Структура (система) юриспруденції. Особливості юриспруденції як сфери наукової діяльності.

Тема 6. *Право як галузь наукового знання.*

Юридична наука. Основні риси юридичної науки. Предмет юридичної науки. Державно-правова закономірність. Класифікація державно-правових закономірностей. Система юридичної науки. Характеристика системи юридичних наук. Елементи юридичної науки. Рівні юридичної науки: емпіричний і теоретичний. Функції сучасної юридичної науки (евристична, пізнавальна, констатуюча, описова, інтерпретаційна функція, прогностична, практико-прикладна, методологічна, ідеологічно-виховна). Методологія юридичної науки (принципи, підходи, методи, способи і засоби пізнання і дослідження державно-правових явищ).

Модуль 2. Методологічні проблеми наукового дослідження у галузі права.

Тема 7. Фундаментальні методологічні проблеми сучасного права.

Традиційні аспекти методології юридичної науки (наукове пізнання, практична наукова діяльність, організація наукової діяльності). Методологічні проблеми юридичної науки. Проблеми структури юридичного наукового знання. Проблеми формування теорії правознавства і правових концепцій. Проблеми дослідження тенденції виникнення, функціонування і зміни наукового юридичного знання. Проблеми класифікації (типології) юридичних знань. Проблемні питання понятійного апарату та наукової мови юридичної науки. Проблеми детермінації методологічних підходів і їхнього застосування в юридичній науці.

Сучасні тенденції у зміні об'єкта й предмета загальнотеоретичної юриспруденції: антропологізація, гуманізація, аксіологізація, глобалізація, деформалізація, цифровізація. Методологія юриспруденції як ресурс промоції інновацій у праві та державі.

Тема 8. Теорія дослідження у галузі права.

«Юридичне дослідження» як поняття правової науки: інтерпретаційні смисли. Організація і послідовність проведення юридичних досліджень. Наукові факти та їх роль в юридичному дослідженні. Постановка і формулювання наукової проблеми. Висунення і обґрунтування наукової гіпотези. Визначення об'єкта і

предмета дослідження, актуальності дослідження, формулювання теми дослідження, мети і завдань дослідження. Визначення структури юридичного дослідження. Сутність наукової теорії. Особливості емпіричного та теоретичного рівнів юридичного дослідження.

Наукова організація праці в дослідницькій діяльності. Організація роботи з емпіричними та науково-теоретичними даними. Пошук джерельної бази дослідження. Специфіка джерел юридичних досліджень. Система джерел наукової інформації: бібліотечні фонди, архівні фонди. Організація роботи з науковими джерелами. Відбір джерельної бази юридичного дослідження.

Аналіз стану юридичного дослідження обраної тематики та визначення ступеню наукової новизни запропонованого вирішення проблеми. Визначення наукової та практичної значущості отриманих результатів дослідження.

Наукова цінність та практичне значення юридичного дослідження.

Тема 9. Властивості і структура методу у галузі права.

Структура методологічного дослідження. Практична діяльність як об'єкт дослідження. Методологія дослідження, її функції, основні принципи. Фундаментальна (філософська) методологія. Діалектика як метод пізнання природи, суспільства та мислення. Загальнонаукова методологія, її принципи (історичний, термінологічний, системний, функціональний, пізнавальний та ін.). Конкретнонаукова методологія.

Метод в науковому дослідженні. Методологічні підходи в дослідженні: гносеологічний, історичний, компаративний, синергічний, системний підхід.

Поняття системи та її властивості. Основні характерні особливості систем. Властивості системи: загальність і абстрактність, цілісність і подільність, екіпотенційність, емерджентність, ієрархічність, залежність від зовнішнього середовища, самостійність та відкритість, цілеспрямованість, надійність, розмірність. Алгоритм проведення системного аналізу. Дослідження як система.

Методика і техніка дослідження. Евристичні методи наукових досліджень, формальні методи. Методи емпіричного дослідження. Методи теоретичного дослідження. Особливості методів, що застосовуються на теоретичному та емпіричному рівнях

дослідження з виходом на практику. Критерії вибору конкретних методів і підходів до їх використання у наукових дослідженнях.

Тема 10. *Специфіка наукового дослідження у галузі права.*

Сутність та характеристика наукового дослідження у галузі права дослідження. Класифікація юридичного дослідження за різними критеріями його здійснення: об'єкта і предмета, мети і завдань, цілей і результатів, парадигмальної обумовленості. Фундаментальні та прикладні дослідження. Специфіка дослідницької діяльності у галузі права. Критерії науковості правознавчого дослідження. Основні вимоги до дослідження у галузі права.

Теоретичний і практичний потенціал юридичного дослідження. Підходи до використання сучасної методології правових наукових досліджень у вищому навчальному закладі. Особливості застосування сучасної методології правових наукових досліджень у діяльності органів державної влади спеціального характеру. Застосування сучасної методології правових наукових досліджень при здійсненні ґрунтовних досліджень.

Тема 11. *Актуальні парадигми та підходи до наукового дослідження у галузі права.*

Поняття концептуальної теоретико-методологічної основи дослідницької діяльності. Поняття «парадигма». Парадигма юридичного позитивізму. Парадигма соціологізму. Типи праворозуміння і зміст наукової діяльності. Поняття про норму наукової діяльності.

Актуальні парадигми наукового дослідження у галузі права: гуманітарна, антропологічна, аксіологічна, постмодерністська, інтегративна, діалогічна.

Актуальні підходи до наукового дослідження у галузі права: комплексний, системний, особистісно-орієнтований, культурологічний, технологічний, ресурсний.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

Етап навчання (сесія)	Назва модулів, тем	Кількість годин				
		у тому числі:				
		Загальна кількість годин/кредитів ЄКТС за модулем (денна/заочна форми)	Лекційні заняття (денна/заочна форми)	Практичні заняття (денна/заочна форми)	Контрольні заходи (денна/заочна форми)	Самостійна робота (денна/заочна форми)
1	2	3	4	5	6	7
Обов'язкові модулі програми						
Сесія 1	Модуль 1. Історичні й теоретичні основи наукової методології					
	Тема 1. <i>Наука як сфера діяльності людини.</i>	9,5/11,5	2/0	0,5/0,5		7/9
	Тема 2. <i>Структура та функції наукового знання.</i>	9,5/11,5	2/0	0,5/0,5		7/9
	Тема 3. <i>Історія розвитку методології науки.</i>	10/100	2/0	1/1		7/9
	Тема 4. <i>Історико-філософський аналіз предмету правознавства.</i>	12/10	4/0	1/1		7/9
	Тема 5. <i>Теоретичні основи юриспруденції.</i>	12/11	4/0	1/1		7/10
	Тема 6. <i>Право як галузь наукового знання.</i>	10/11	2/0	1/1		7/10
	Модуль 2. Методологічні проблеми наукового дослідження у галузі права					
	Тема 7. <i>Фундаментальні методологічні проблеми сучасного права.</i>	10/13	4/2	1/1		7/10
	Тема 8. <i>Теорія дослідження у галузі права.</i>	9,5/12,5	2/2	0,5/0,5		7/10
	Тема 9. <i>Властивості і структура методу у галузі права.</i>	11,5/10,5	4/0	0,5/0,5		7/10
	Тема 10. <i>Специфіка наукового дослідження у галузі права.</i>	10/11	2/0	1/1		7/10
	Тема 11. <i>Актуальні парадигми та підходи до наукового дослідження у галузі права.</i>	12/12	2/0	2/2		8/10
	Підсумковий контроль результатів навчання					2
Разом		120/4 кр.	30/2	10/10	2/2	78/106

3. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Тема 1. Наука як сфера діяльності людини: історія, сучасність, перспективи.

План

1. Предмет, сутність науки.
2. Зміст та функції науки.
3. Специфіка науки як пізнавальної діяльності.
4. Емпіричні, теоретичні та методологічні основи науки.
5. Онтологічні, гносеологічні, соціальні й аксіологічні підвалини науки.
6. Методологія та її роль у розвитку методів наукового пізнання.
7. Генеза методології та її сучасні проблеми.

Література: 1, 2, 3, 6, 9, 10, 13, 14, 21, 24, 25, 34.

Тема 2. Теоретичні основи юриспруденції.

План

1. Поняття юриспруденції: зміст, сутність, походження.
2. Основні риси юриспруденції як науки.
3. Призначення теоретичної юриспруденції, її предмет .
4. Філософські аспекти становлення предмету правознавства.
5. Міжнародні документи з питань інтелектуальної власності.
6. Правовий позитивізм і природно-правове мислення в контексті осмислення предмету правознавства.

Література: 1, 2, 3, 5, 6, 8, 14, 18, 21, 25.

Тема 3. Право як галузь наукового знання: структурні й методологічні особливості.

План

1. Основні риси юридичної науки.
2. Характеристика системи юридичних наук.

3. Функції сучасної юридичної науки.
4. Традиційні аспекти методології юридичної науки.
5. Методологічні проблеми юридичної науки.
6. Сучасні тенденції у зміні об'єкта й предмета загальнотеоретичної юриспруденції.

Література: 1, 2, 3, 5, 6, 8, 14, 18, 21, 23, 25.

Тема 4. Теорія і практика досліджень у галузі права.

План

1. «Юридичне дослідження» як поняття правової науки.
2. Організація і послідовність проведення юридичних досліджень.
3. Організація роботи з емпіричними та науково-теоретичними даними.
4. Наукова цінність та практичне значення юридичного дослідження.
5. Методологія дослідження, її функції, основні принципи.
6. Методика і техніка дослідження.
7. Сутність та характеристика наукового дослідження у галузі права дослідження.
8. Застосування сучасної методології правових наукових досліджень.

Література: 2, 3, 4, 6, 7, 8, 14, 18, 19, 22, 23, 24, 34.

Тема 5. Актуальні парадигми та підходи до наукового дослідження у галузі права.

План

1. Поняття концептуальної теоретико-методологічної основи дослідницької діяльності.
2. Типи праворозуміння і зміст наукової діяльності.
3. Актуальні парадигми наукового дослідження у галузі права.
4. Актуальні підходи до наукового дослідження у галузі права.

Література: 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 12, 14, 18, 19, 22, 23, 34.

4. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню здобувачами матеріалу з навчальної дисципліни «*Теоретико-методологічні проблеми наукової спеціальності Право*» та формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи студентів є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується до вивчення по темах навчальної дисципліни;
- підготовка до практичних занять, виконання завдань по темах практичних занять;
- підготовка письмових відповідей на питання для самопідготовки;
- робота в інформаційних мережах;
- вибір теми, розробка плану та написання реферативної роботи;
- самостійне вивчення та складання конспектів по темах, що вносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється під час заслуховування та обговорення промов, доповідей, захисту рефератів, поточного модульного контролю знань, перевірки письмових відповідей та підсумкового оцінювання успішності здобувачів.

Написання реферату

Написання рефератів як форма самостійного вивчення навчальної дисципліни передбачає дослідження основних питань програмного матеріалу.

Усі реферати повинні відповідати єдиним вимогам.

1. Робота повинна бути акуратно виконана на стандартних аркушах формату А4 у друкованому варіанті, обсягом 15-18 сторінок. Поля сторінки 20 мм з усіх боків. Набір здійснювати текстовим редактором Times New Roman, 14 кегль, міжрядковий інтервал 1, абзац 1,25 см. Рівняння тексту по ширині сторінки. Сторінки нумеруються внизу по центру арабськими цифрами без крапки наприкінці, додержуючись наскрізної нумерації. Першою сторінкою є титульна, на ній номер сторінки не проставляється.

2. Конкретний зміст реферату, його структура визначається здобувачем разом із викладачем. Як правило, реферат має таку структуру:

– **ВСТУП**, де обґрунтовується вибір теми реферату, її актуальність, формуються основна мета і завдання дослідження.

– **ОСНОВНА ЧАСТИНА**, яка складається з двох або трьох розділів. У розділі належить викласти загальні, теоретичні та методичні питання. У наступних розділах розкривається конкретний матеріал, який має практичне значення. З метою більш логічного викладення матеріалу кожний розділ закінчується невеликими висновками.

– **ВИСНОВКИ** – заключна, узагальнююча частина реферату, де стисло підбивають підсумки дослідження, міститься особиста позиція автора реферату.

– Текстова частина реферату завершується **СПИСКОМ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**, де найменування використаних монографій, посібників та статей розташовані в алфавітному порядку за першою літерою прізвища автора. Під час складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися національного стандарту Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015. Він прийнятий для уніфікації складання бібліографічного опису на міжнародному рівні, забезпечення можливості обміну результатами каталогізації.

Наприклад:

Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Вища школа, 1997. 271 с.

Битяк Ю. Адміністративне судочинство як форма забезпечення верховенства права і законності. *Право України*. 2011. № 4. С. 4–11.

– **ДОДАТКИ**, які подаються наприкінці реферату, наводяться таблиці, ілюстрації та інші допоміжні матеріали.

3. Реферат починається з титульної сторінки.

4. Вступ, розділи і висновки, які розміщуються в указаній послідовності, починаються з нової сторінки. Заголовки розділів реферативного дослідження слід розміщувати посередині рядка і писати великими літерами без крапки наприкінці й не підкреслювати. Перенос слів у заголовку не допускається. Відстань між заголовком та наступним рядком повинна дорівнювати пропущеному рядку.

5. На цитати треба давати посилання, які робляться мовою оригіналу. Після цитати робиться в дужках позначка [4, с. 38]. Це означає, що дане видання міститься у списку літератури за порядковим номером – 4. Друга цифра – 38 – означає номер

сторінки, звідки взята цитата.

6. Оцінка реферату враховує ступінь розкриття теми, обсяг використаної літератури, змістовність викладення фактів, рівень самостійності міркувань. Важливо, щоб реферат був написаний відповідно до теми, а його структурні підрозділи повністю розкривали проблему дослідження.

Перелік тем для рефератів

1. Виникнення науки як сфери людської діяльності.
2. Теорія і практика використання систематизованих знань про дійсність.
3. Концепція наукових революцій Т. Куна.
4. Організація наукової діяльності в Україні.
5. Специфіка науки як пізнавальної діяльності.
6. Наука як основа інноваційної системи суспільства.
7. Наука як особлива підсистема культури.
8. Методологія філософії Античності та Середньовіччя.
9. Методологічні підходи XVIII-XIX сторіч.
10. Історичні форми позитивізму.
11. Особливості класичної методології.
12. Постмодернізм: зміст та особливості.
13. Філософські аспекти становлення предмету правознавства.
14. Історія предмету правознавства як об'єкт методологічної рефлексії.
15. Європейська філософсько-правова думка XVII-XX століть.
16. Філософія права XX століття.
17. Проблема співвідношення правового позитивізму і природно-правового мислення в контексті осмислення предмету правознавства.
18. Юриспруденція як теоретична (наукова) й практична (професійна) діяльність.
19. Юридична дійсність як предмет досліджень.
20. Методологічні проблеми юридичної науки.
21. Проблеми формування теорії правознавства і правових концепцій.
22. Проблемні питання понятійного апарату та наукової мови юридичної науки.
23. Організація і послідовність проведення юридичних досліджень.

24. Особливості емпіричного та теоретичного рівнів юридичного дослідження.
25. Специфіка джерел юридичних досліджень.
26. Визначення наукової та практичної значущості отриманих результатів дослідження.
27. Фундаментальна (філософська) методологія.
28. Загальнонаукова методологія і її принципи.
29. Критерії науковості правознавчого дослідження.
30. Теоретичний і практичний потенціал юридичного дослідження.

Перелік тем може мінятися з урахуванням актуальної проблематики у сфері.

Контрольні роботи

Контрольні роботи виконуються з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних здобувачами за час навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання. Тематика контрольних робіт укладена відповідно до завдань навчальної дисципліни і пов'язане з практичними потребами юридичного фаху. Вибір варіанту контрольної роботи здійснюється за формулою № варіанту = дата народження здобувача – 1 (для народжених у перший день місяця – варіант № 1).

Вимоги до оформлення контрольних робіт:

1. Для набору тексту и таблиць необхідно використання редактору Microsoft Word для Windows.

2. Перед набором тексту налаштуйте вказані нижче вказані параметри текстового редактору: поля по 2 см; шрифт Times New Roman, розмір – 14; міжрядковий інтервал – 1; вирівнювання за шириною ; абзацний відступ 1,25 см; орієнтація листа – книжна.

3. Оформлення посилань на інформаційні джерела. Під час роботи з різними джерелами науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, оскільки найменше скорочення може спотворити зміст, викладений автором. Посилання в тексті на джерела наводять у квадратних дужках із зазначенням джерела та сторінки. Перша цифра у квадратних дужках відповідає номеру джерела у списку використаних джерел, друга – номеру сторінки (наприклад, [32, с. 85]).

Наприкінці контрольної роботи наводиться *список використаних джерел*. Під час складання списку використаних джерел необхідно

дотримуватися національного стандарту Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015. Він прийнятий для уніфікації складання бібліографічного опису на міжнародному рівні, забезпечення можливості обміну результатами каталогізації.

Завдання № 1

1. Предмет, сутність науки.
2. Філософія права Нового часу.
3. Сучасні тенденції у зміні об'єкта й предмета загальнотеоретичної юриспруденції.
4. Теоретичний потенціал юридичного дослідження.

Завдання № 2

1. Зміст та функції науки.
2. Філософсько-правові погляди французьких просвітителів.
3. Послідовність проведення юридичних досліджень.
4. Практичний потенціал юридичного дослідження.

Завдання № 3

1. Мета науки.
2. Філософія права ХХ століття.
3. Визначення об'єкта і предмета дослідження.
4. Поняття концептуальної теоретико-методологічної основи дослідницької діяльності.

Завдання № 4

1. Фундаментальні наукові дослідження.
2. Поняття юриспруденції.
3. Визначення структури юридичного дослідження.
4. Парадигма юридичного позитивізму.

Завдання № 5

1. Наукові напрямки.
2. Юриспруденція як теоретична діяльність.
3. Сутність наукової теорії.

4. Поняття «парадигма».

Завдання № 6

1. Прикладні наукові дослідження.
2. Юриспруденція як практична (професійна) діяльність.
3. Наукова організація праці в дослідницькій діяльності.
4. Парадигма соціологізму.

Завдання № 7

1. Емпіричні основи науки.
2. Призначення теоретичної юриспруденції.
3. Специфіка джерел юридичних досліджень.
4. Типи праворозуміння.

Завдання № 8

1. Теоретичні основи науки.
2. Функції юридичної науки.
3. Система джерел наукової інформації.
4. Зміст гуманітарного підходу.

Завдання № 9

1. Методологічні основи науки.
2. Предмет юриспруденції.
3. Аналіз стану юридичного дослідження обраної тематики.
4. Зміст системного підходу.

Завдання № 10

1. Рівні методологічного знання.
2. Основні риси юридичної науки.
3. Визначення ступеню наукової новизни запропонованого вирішення проблеми.
4. Зміст культурологічного підходу.

Завдання № 11

1. Наука як соціальний інститут.
2. Класифікація державно-правових закономірностей.
3. Структура методологічного дослідження.
4. Зміст технологічного підходу.

Завдання № 12

1. Наука як специфічний спосіб життя.
2. Характеристика системи юридичних наук.
3. Діалектика як метод пізнання.
4. Гуманітарна парадигма.

Завдання № 13

1. Сутність позитивізму.
2. Рівні юридичної науки.
3. Загальнонаукова методологія.
4. Антропологічна парадигма.

Завдання № 14

1. Сутність неопозитивізму.
2. Функції сучасної юридичної науки.
3. Конкретнонаукова методологія.
4. Аксіологічна парадигма.

Завдання № 15

1. Сутність постпозитивізму.
2. Методологія юридичної науки.
3. Методологічні підходи в юридичному дослідженні.
4. Інтегративна парадигма.

Завдання № 16

1. Принципи постнекласичної методології.
2. Традиційні аспекти методології юридичної науки.
3. Поняття системного підходу в юридичному дослідженні.
4. Діалогічна парадигма.

Завдання № 17

1. Постмодернізм і наукова методологія.
2. Проблеми структури юридичного наукового знання.
3. Алгоритм проведення системного аналізу.
4. Рівні методологічного знання.

Завдання № 18

1. Філософсько-правові ідеї в Древньому світі.
2. Проблеми формування теорії правознавства і правових концепцій.
3. Критерії вибору конкретних методів в юридичному дослідженні.
4. Основні риси юриспруденції як науки.

Завдання № 19

1. Філософсько-правова думка Середньовіччя.
2. Проблеми класифікації (типології) юридичних знань.
3. Критерії науковості правознавчого дослідження.
4. Юридична дійсність як предмет досліджень.

Завдання № 20

1. Філософсько-правові ідеї епохи Відродження.
2. Проблеми детермінації методологічних підходів в юридичній науці.
3. Класифікація юридичного дослідження за різними критеріями.
4. Структура (система) юриспруденції.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
2. Мальська М., Паньків Н. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. Львів : Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 226 с.
3. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с.
4. Методологія наукових досліджень : підручник / Данильян О., Дзьобань О. Харків : Право. 2019. 368 с.
5. Методологія наукових досліджень : навчальний посібник / А. П. Ладанюк, Л. О. Власенко, В. Д. Кишенько ; Міністерство освіти і науки України, Національний університет харчових технологій. Київ : Ліра-К, 2020. 352 с.
6. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). Київ : ВПЦ "Київський університет", 2018. 607 с.
7. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни "Організація та методологія наукових досліджень": для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії) / Міністерство освіти і науки України, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого ; упоряд. : О. П. Данильян, О. П. Дзьобань. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Харків : Право, 2020. 40 с.
8. Організація та методологія наукових досліджень : навч. посіб. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків : Право, 2017. 448 с.
9. Методологія наукових досліджень : навчальний посібник / А. П. Ладанюк, Л. О. Власенко, В. Д. Кишенько ; Міністерство освіти і науки України, Національний університет харчових технологій. Київ : Ліра-К, 2020. 352 с.
10. Швець Ф. Д. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. Рівне : НУВГП, 2016. 151 с.

Допоміжна

11. Астрелін І. М., Концевой А. Л., Концевой С. А. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : НТУУ «КПІ», 2017. 315 с.
12. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
13. Грабченко А. І., Федорович В. О., Гаращенко Я. М. Методи наукових досліджень. Харків : НТУ «ХПІ», 2009. 142 с.
14. Демківський А. В., Безус П. І. Основи методології наукових досліджень. Київ : Акад. муніцип. упр., 2012. 276 с.
15. Довбань І. М. Методологічний інструментарій дослідження злочинності державних службовців. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 42. Т. 2. С. 100–103.
16. Дороніна М. С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми і приклади) : навч. посіб. / 3-тє вид., випр. і доп. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2007. 120 с.
17. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень. К. : Центр навч. л-ри, 2004. 212 с.
18. Керимов Д.А. Методология права. Предмет, функции, проблемы философии права. Москва : Аванта+, 2001. 560 с.
19. Конверський А. Є. Основи методології та організації наукових досліджень. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
20. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень. Київ : Алерта, 2014. 622 с.
21. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції. / за ред. Ю. М. Оборотова. Одеса, Фенікс, 2015. 488 с.
22. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. пос. Київ : Кондор, 2016. 206 с.
23. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науководослідницької діяльності. Київ : Знання-Прес, 2011. 308 с.
24. Матвійчук А. В. Екологічна деонтологія: філософсько-методологічне осмислення наукових перспектив : монографія. Рівне : О. Зень, 2014. 400 с.
25. Матвійчук А. В. Ціннісне відношення до права як основа реалізації ідей права. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2021. Вип. 3 (60). С. 52–57.

26. Пелех Ю., Матвійчук А., Білоус Т. Ціннісний інтелект людини в осмисленні і вирішенні сучасних соціальних проблем. *Нова педагогічна думка*. 2021. Том 106 . № 2. С. 77–83.

Законодавство

27. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України.

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.09.2020).

28. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права ООН: Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966 Верховна Рада України. URL:http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_042

29. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № **435-IV** (зі змінами та доповненнями). Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

30. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № **1618-IV** (зі змінами та доповненнями). Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

31. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № **436-IV** (зі змінами та доповненнями). Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

32. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № **2341-III** (зі змінами та доповненнями). Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

33. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № **2755-VI** (зі змінами та доповненнями). Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

34. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Інтернет-ресурси

1. Бібліотека ім. В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua>

2. Верховна Рада України – <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Президент України – <http://www.president.gov.ua>

4. Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua>

5. Міністерство юстиції України – <http://www.minjust.gov.ua>

6. Цифрові юристи. Цифрова освіта. –

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/digital-lawyers>